Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U000619

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 23-03-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: № НСВС/36/26 від 21.05.2026

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тоноян Армен Араікович
2. Armen A. Tonoian

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1643-2986

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія

Дата захисту: 01-05-2026

Спеціальність за освітою: Історія та археологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12371

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19.21

Тема дисертації:

1. "Основа" (1860–1863 рр.): засади редакційної політики журналу в соціокультурному та правовому контексті Російської імперії

2. "Osnova" (1860–1863): Foundations of the Journal's Editorial Policy in the Sociocultural and Legal Context of the Russian Empire

Реферат/анотація:

1. У дисертації розв'язано важливе наукове завдання, яке полягає у подоланні розриву між відомим журнальним наповненням часопису "Основа" та малодослідженими умовами його творення шляхом системної реконструкції редакційної політики у соціокультурному та правовому контексті імперської доби. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і літератури та додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження. Зазначено наукову новизну, практичне та теоретичне значення результатів дослідження, а також його апробацію, структуру, зв'язок з науковими темами і особистий внесок здобувача. Метою дослідження є реконструкція редакційної політики "Основи" та визначення механізмів

втілення програмних завдань українського національного руху засобами легального друкованого органу на межі 1850–1860 рр. Наукова новизна полягає в переосмисленні історії "Основи" крізь її редакційну політику в контексті тогочасних умов видавничого процесу. В роботі вперше розкрито, як редакція керувала журнальним наповненням через власні примітки, преамбули, статті, рубрики. Вперше запроваджено комплексні кількісні розрахунки наповнення журналу, розширено атрибуцію публікацій, уточнено цензурні умови друку, внутрішню ієрархію та полемічні стратегії редакції. В дослідженні наголошено, що роль організаційного центру відігравала не Петербурзька громада, а журнал "Основа". Практичні результати можуть бути використані в історичних та історико-методологічних дисциплінах старшої та вищої школи. Матеріали роботи також є корисними для музейних експозицій і бібліотечних проєктів, присвячених культурі друку українців у Російській імперії. У першому розділі висвітлено стан наукової розробки теми, джерельну базу й теоретико-методологічні аспекти дослідження. Історія "Основи" загалом добре опрацьована, однак редакційний контекст досі не мав комплексного висвітлення в історіографії. Джерельну базу становлять передплатні оголошення про вихід "Основи", публікації часопису, приватне листування редакційного кола, документи поліцейських та цензурних відомств, редакцій тогочасних журналів імперії. Методологічно робота побудована на міждисциплінарних підходах, центральним серед яких є інтелектуальна історія. У другому розділі показано ідейні засади та внутрішню організацію редакції журналу в умовах петербурзького інтелектуального середовища й тогочасних цензурно-правових рамок. Було простежено, що українофільський рух у Петербурзі на межі 1850–1860-х рр. інтегрувався у культурне життя столиці як органічна частина загальної "журналізації" інтелектуального середовища. Правове регулювання видавничої діяльності періодики в Петербурзі на межі 1850–1860-х рр. було несистемним, "Основа" розглядалася владою як благонадійне видання, однак це не усувало суттєвого впливу цензури на його підготовку. В редакції була ієрархічна система: колишні члени Кирило-Мефодіївського товариства (В. Білозерський, П. Куліш, М. Костомаров) визначали ідейну програму журналу, а молодша ланка українофілів (О. Кістяківський, М. Щербак, Д. Каменецький) виконувала весь масив рутинної роботи. У третьому розділі розкрито структурно-технічні характеристики журналу "Основа" як складову редакційної політики. Журнал постійно працював у кризових обставинах через відставання від графіка, дисбаланс наповнення, внутрішні та зовнішні конфлікти. Редакція систематично використовувала примітки, редакційні рубрики та статті для просування українофільських поглядів, публічної комунікації з кореспондентами та полеміки. При високій технічній якості матеріального виконання, журнал "Основа" мав слабко впорядковану структуру. Окремо охарактеризовано літературні амбіції П. Куліша в "Основі". Українська та російська мови диференціювалися в журналі за типами публікацій: українська домінувала в художній літературі, російська – в нехудожній. Це було пов'язано з бажанням редакції охопити широке коло читачів різних поглядів та національностей. У фінальних висновках наголошено, що редакційна політика "Основи" спиралася на заздалегідь визначені принципи та ситуативні рішення, спрямовані на утвердження часопису як авторитетного періодичного видання, що не поступається провідним загальноімперським журналам того часу. Така політика забезпечувала можливість публічно просувати українську культурно-національну програму, спираючись насамперед на народницьку ідейну рамку, що відповідала цензурним обмеженням часу й залишалася прийнятною для публічного обговорення.

2. The thesis solves an important scientific problem: it bridges the gap between the known content of the journal "Osnova" and the under-researched conditions of its creation as the study reconstructs the editorial policy within the sociocultural and legal context of the imperial era. The work includes an introduction, three chapters (nine subchapters), conclusions, the list of sources and literature, and appendices. The introduction substantiates the relevance of the topic and formulates the purpose, object, subject, and research tasks. It outlines the scientific novelty, theoretical and practical significance, approbation of results, structure, links to broader research themes, and the author's contribution. The aim of the study is to reconstruct the editorial policy of "Osnova" and to identify the mechanisms through which the programmatic objectives of the Ukrainian national movement were implemented by means of a legal periodical at the turn of the 1850s and 1860s. The scientific novelty lies in rethinking the history of "Osnova" through its editorial policy within the context of the publishing conditions of

that time. The study demonstrates for the first time how the editors shaped the journal's content through footnotes, preambles, articles, and rubrics. It introduces comprehensive quantitative analysis of the journal's content. It expands the attribution of publications and clarifies the censorship conditions of printing, the internal hierarchy, and the editorial board's polemical strategies. The study emphasizes that the journal "Osnova", rather than the St. Petersburg Hromada, acted as the main organizational center. The practical results can be used in historical and historical-methodological courses in high schools and universities. The materials are also useful for museum and library projects on Ukrainian print culture in the Russian Empire. The first chapter reviews the current state of research on the topic, the source base, and the theoretical and methodological aspects of the study. While scholars have generally well-researched the history of "Osnova", historiography has yet to provide a comprehensive analysis of its editorial context. The source base includes subscription announcements, journal publications, private correspondence, documents of police and censorship institutions, and materials from other contemporary journals. The study applies interdisciplinary approaches, primarily intellectual history. The second chapter demonstrates the ideological foundations and internal organization of the journal's editorial board within the St. Petersburg intellectual environment, the censorship and legal framework of the time. The research traces how the Ukrainophile movement in St. Petersburg at the turn of the 1850s and 1860s integrated into the capital's cultural life as an organic part of the general "journalization" of the intellectual environment. The authorities employed non-systematic legal regulation of periodical publishing in St. Petersburg during this period. Although the government considered "Osnova" a reliable publication, censorship still significantly impacted its preparation. The editorial board maintained a hierarchical system: former members of the Cyrillo-Methodian society (V. Bilozersky, P. Kulish, M. Kostomarov) defined the journal's ideological program, while the younger generation of Ukrainophiles (O. Kistiakivsky, M. Shcherbak, D. Kamenetsky) carried out routine work. The third chapter reveals the structural and technical characteristics of "Osnova" as a component of its editorial policy. The journal consistently operated under crisis conditions due to schedule delays, content imbalances, and internal and external conflicts. The editorial board systematically used footnotes, editorial rubrics, and articles to promote Ukrainophile views, communicate with readers, and engage in polemics. Despite achieving high technical quality in physical production, "Osnova" featured a poorly organized structure. The study also specifically characterizes P. Kulish's literary ambitions within "Osnova". The editors differentiated the Ukrainian and Russian languages in the journal based on publication types: Ukrainian dominated fiction, while Russian prevailed in non-fiction. This choice stemmed from the editorial board's desire to reach a broad audience of various views and nationalities. The final conclusions emphasize that the editorial policy of "Osnova" combined predefined principles with situational decisions. This policy aimed to establish the journal as an authoritative periodical comparable to leading imperial periodicals. It enabled the editorial board to publicly advance the Ukrainian cultural and national program based on the populist ideological framework, which complied with the censorship restrictions of the time and remained acceptable for public discussion.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Тоноян А. Журнал «Основа» в процесі генези народознавчих студій: напрями вивчення і методологія // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки. 2022. Т. 36. С. 9–22. DOI: 10.32626/2309-2254.2022-36.9-22

- Тоноян А. Відносини журналу «Основа» (1861–1862) з галицькими інтелектуалами // Літопис Волині. 2023. № 28. С. 167–173. DOI: 10.32782/2305-9389/2023.28.23
- Тоноян А. Журнал «Основа» (1861–1863 рр.) в історіографії 1863–1939 рр.: еволюція дослідницьких підходів та інтерпретацій // Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Історія та археологія». 2024. № 6. С. 1198–1231. DOI: 10.52058/2786-6300-2024-6(24)-1198-1231
- Тоноян А. Журнал «Основа» (1861–1863 рр.) в історіографії: динаміка наукового осмислення від початку Другої світової війни до сьогодення // Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Історія та археологія». 2024. № 9. С. 1093–1141. DOI: 10.52058/2786-6300-2024-9(27)-1093-1141
- Tonoian A. Books, Brochures, and Belonging: Initiatives of the Journal «Osnova» (1861–1863) for Educating Illiterate Ukrainian Population // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2024. № 3. С. 73–81. DOI: 10.32782/2663-5984.2024/3.12
- Тоноян А. Українська мова як мова науки у поглядах журналу «Основа» (1861–1863 рр.) // Старожитності Лукомор'я. 2025. № 3. С. 49–64. DOI: 10.33782/2708-4116.2025.3.351
- Тоноян А. Передумови виникнення журналу «Основа» (1861–1862) // Шевченківська весна – 2020 (секція «Історія»): матеріали XVIII міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчен. (м. Київ, 13.03.2020). Київ, 2020. С. 118–122
- Тоноян А. Сумщина на матеріалах журналу «Основа» (1861–1862) // Сумські історико-краєзнавчі студії: зб. матеріалів III Всеукр. науково-практ. інтернет-конф. (м. Суми, 01.12.2022). Суми, 2023. С. 304–309
- Тоноян А. Особливості висвітлення ярмарків на сторінках журналу «Основа» // The long XIX century of Ukrainian history (1772–1914): матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Київ, 11.03.2023). Київ, 2023. С. 73–79
- Тоноян А. Комеморація Григорія Сковороди в журналі «Основа» // Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи: Матеріали IV міжнар. науково-практ. конф. (м. Київ, 26.05.2023). Київ, 2023. С. 181–185
- Тоноян А. Правобережжя Дніпра в просторових уявленнях журналу «Основа» // Молодіжна наука заради миру та розвитку: зб. матеріалів II Міжнар. науково-практ. конф. (м. Чернівці, 8–10.11.2023). Чернівці, 2023. С. 125–128
- Tonoian A. Anti-imperial Terminology as Panteleimon Kulish's Mental Map of Ukrainian National Space in 1856–1863 // Науково-освітянська еліта та формування інтелектуального потенціалу української нації: матеріали II Всеукр. наук. конф. (м. Харків, 29.03.2024). Харків, 2024. С. 378–384
- Tonoian A. Panteleimon Kulish's Perspective on Ukrainian National Space in 1856–1863: Origins and Dissemination Methods // Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи: матеріали V Міжнар. науково-практ. конф. (м. Київ, 24.05.2024). Київ, 2024. С. 170–173
- Тоноян А. Домашні архіви у мікроісторичній перспективі: досвід роботи з колекцією Віктора Дудка в умовах війни // Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи: Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23.05.2025). Київ, 2025. С. 144–149
- Тоноян А. Хибна атрибуція псевдонімів у сучасній українській історіографії: кейс журналу «Основа» (1861–1863 рр.) // Історична пам'ять та тенденції історичної науки: матеріали Всеукр. науково-пед. підвищ. кваліфікації, 4.11.2024–15.12.2024. Львів – Торунь, 2024. С. 161–165
- Tonoian A. Miller vs Remy: The Contemporary Debate on the History of Modern Ukraine // Visible Ukraine. URL: https://visibleukraine.org/story/miller-vs-remy-the-contemporary-debate-on-the-history-of-modern-ukraine/ (дата звернення: 19.03.2026)

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: забезпечення новими матеріалами про процеси українського націєтворення

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0121U111096

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кізлова Антоніна Анатоліївна

2. Antonina Kizlova

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2056-3834

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванова Людмила Георгіївна

2. Liudmyla Ivanova

Кваліфікація: к.і.н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0695-9813

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Світлик Неля Михайлівна

2. Nelia Svitlyk

Кваліфікація: к.і.н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6377-5813

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"

Код за ЄДРПОУ: 02070832

Місцезнаходження: вул. Підгірна, Ужгород, Ужгородський р-н., 88000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Перга Юрій Миколайович

2. Iurii Perga

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7636-2417

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хитровська Юлія Валентинівна

2. Yuliia Khytrovska

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3666-3327

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, Київ, 03056, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Костилєва Світлана Олександрівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Костилєва Світлана Олександрівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Тоноян Армен Араікович
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна

